

scoalacool.ro

FORMAȚIUNI POLITICE ROMÂNEȘTI ȘI STATELE VECINE

Civilizația tradițională românească

Obștea sătească a reprezentat elementul de bază al organizării sociale și în același timp elementul de continuitate al societății românești pe tot parcursul Evului Mediu.

Aceasta a fost condusă de un jude (cuvânt de origine latină) cu atribuții administrative și judecătorești, un cneaz (cuvânt de origine slavă) cu atribuții administrative, militare și judecătorești, și un voievod (cuvânt de origine slavă), cu atribuții politice, militare, judecătorești și administrative.

Cu timpul, autoritatea unor astfel de conducători s-a extins asupra unor obști vecine, dând naștere **cnezatelor** și **voievodatelor**.

Zonele etnografice românești reprezintă dovada particularităților locale provocate de existența acestor comunităților rurale, cu forme de organizare distinctă: obștea sătească și uniunile de obști.

Aceste zone etnografice au avut în același timp elemente comune (matricea civilizației tradiționale românești), dar și elemente proprii (port, datini, aspecte de arhitectură rurală și ocupații) care le-au diferențiat și personalizat în același timp.

Zonele etnografice românești

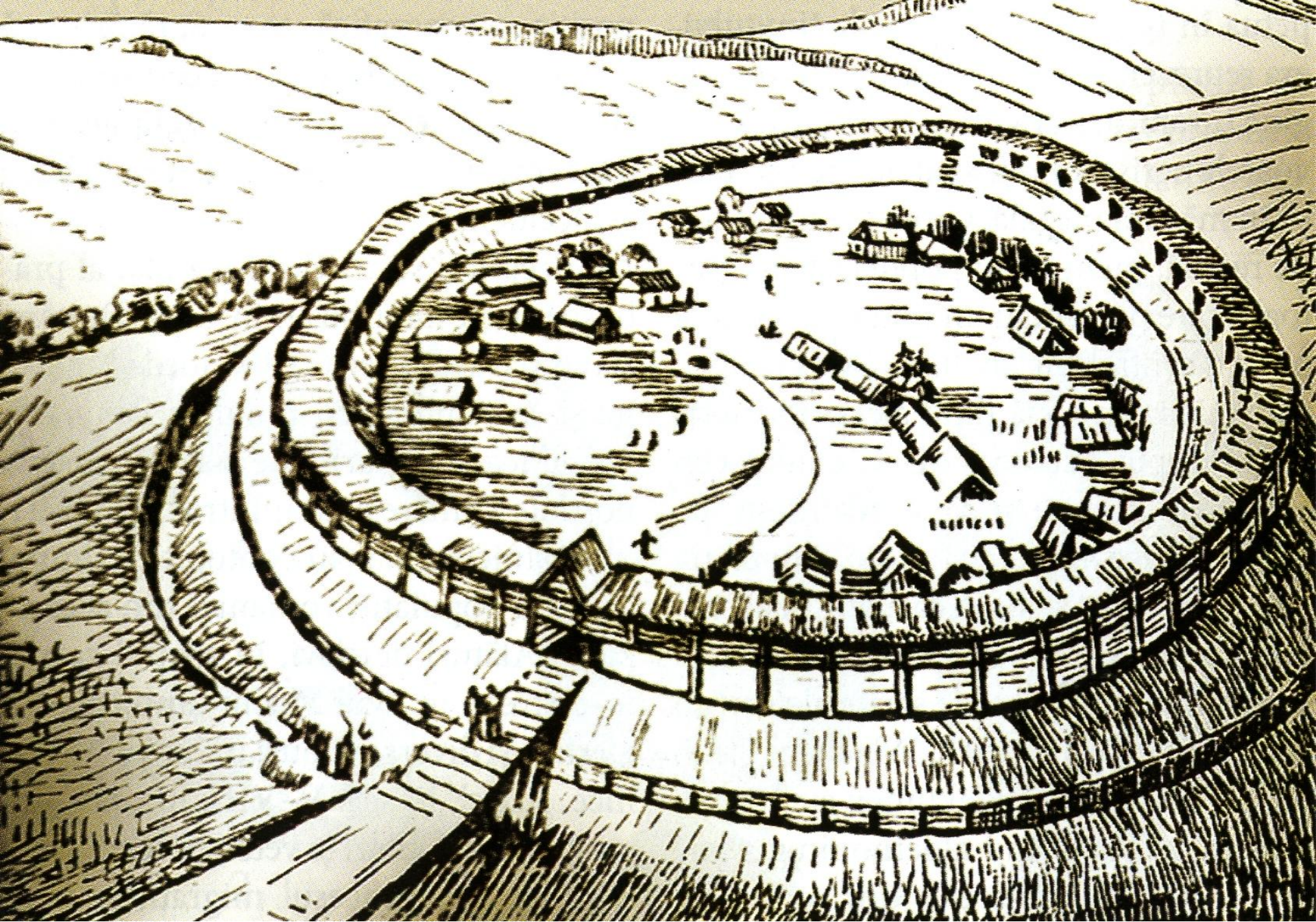

Cauze

Secolul al IX-lea - apariția primelor formațiuni politice prestatale (sau autonomii locale) în spațiul românesc.

Factorii care au favorizat apariția și consolidarea formațiunilor politice românești au fost următorii:

- a. Organizarea comunităților românești în obști sătești (existente încă din Antichitate);
- b. Gruparea mai multor obști pe un anumit teritoriu, în uniuni de obști, pe baza cărora s-au întemeiat cnezatele și voievodatele;
- c. Formarea în cadrul obștilor a categoriilor sociale medievale: boierimea și țărănimea;
- d. Presiunile politice sau militare externe, din partea statelor vecine, precum Regatul Ungariei, cnezatele ruse de Kiev și Halici-Volînia, Hanatul Hoardei de Aur (mongolii) și Imperiul Bizantin.

Obște sătească (reconstituire)

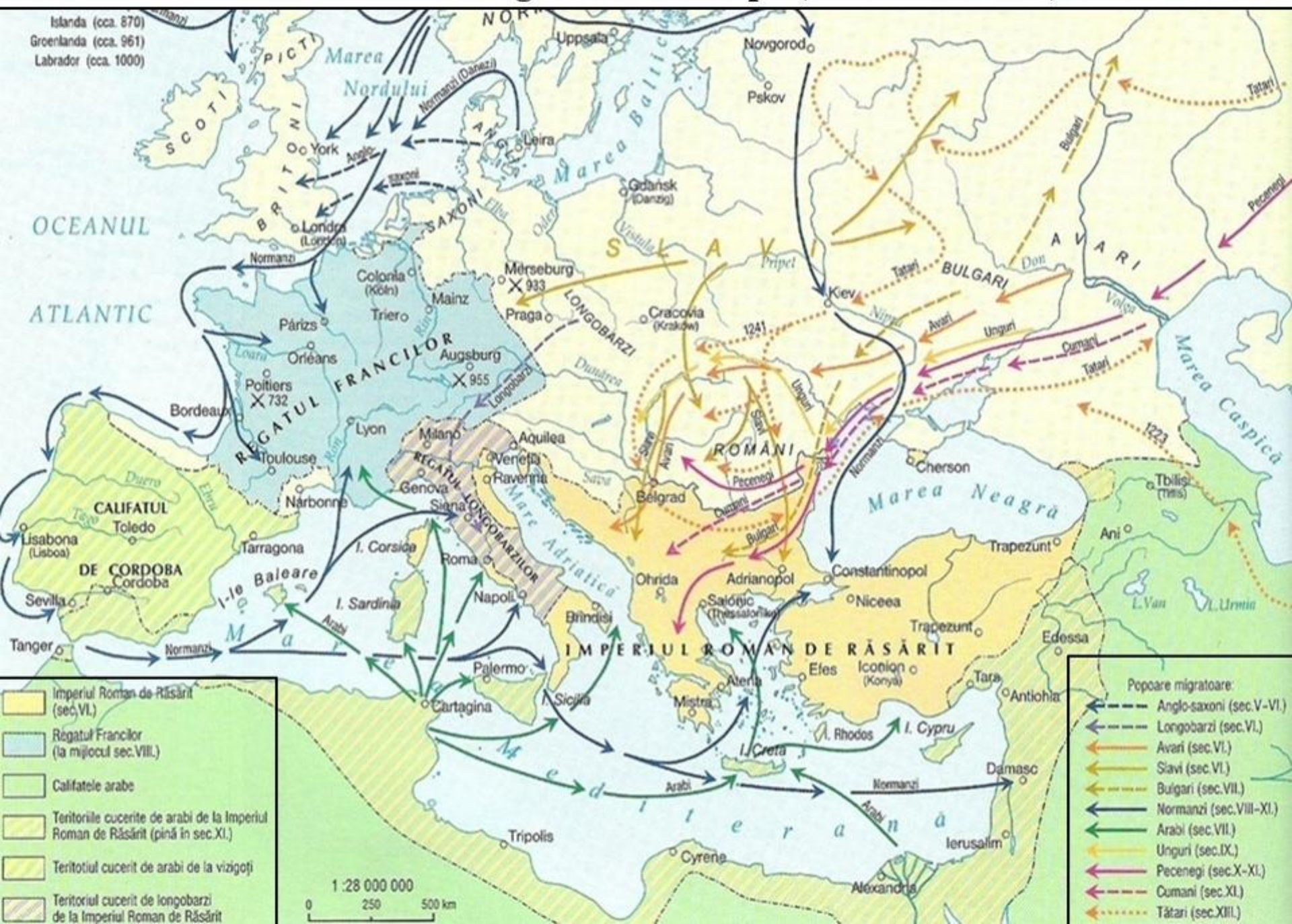

Boieri

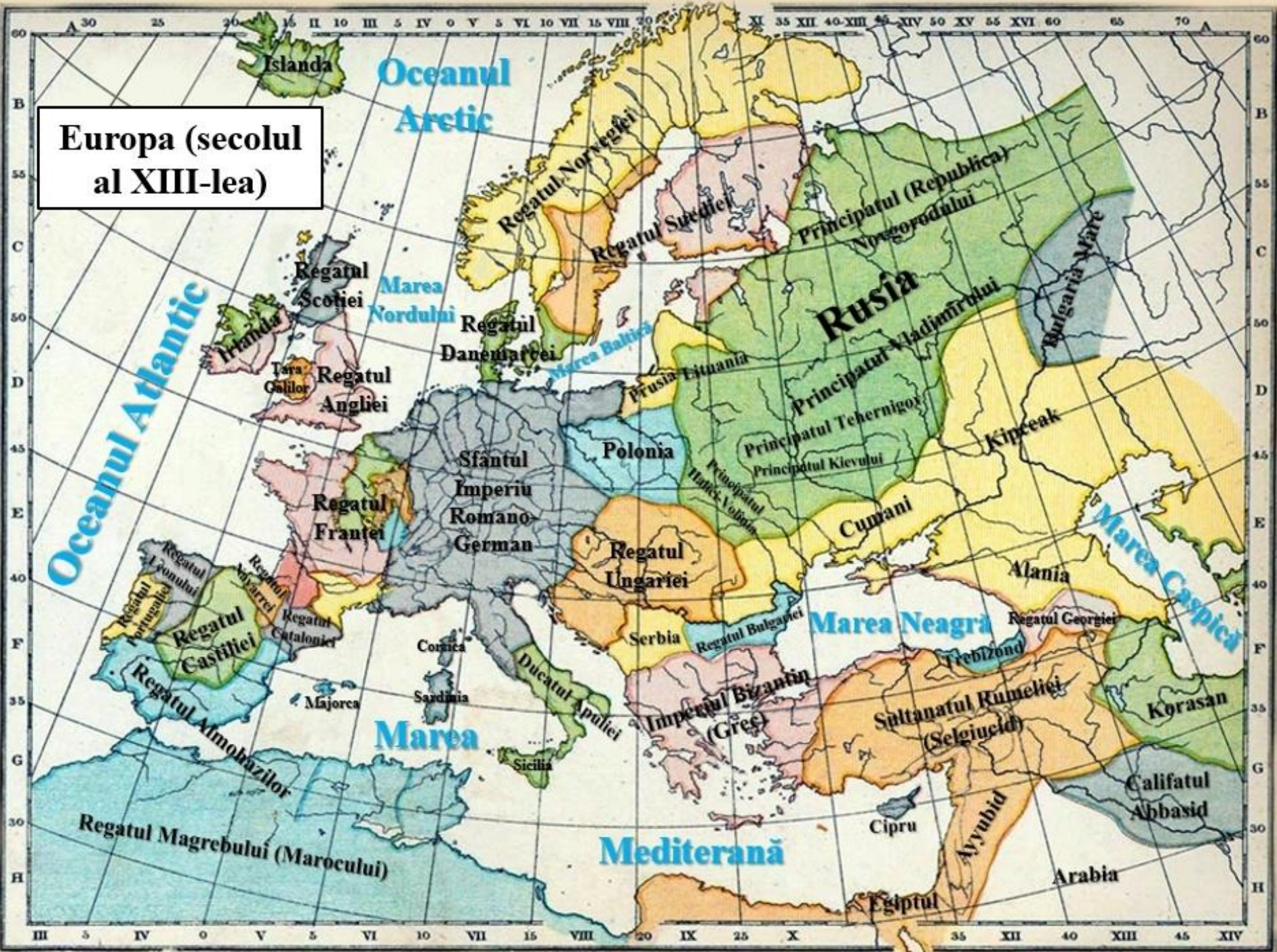

Țărani

Al doilea val de migratori în Europa (secolele VI-XIII)

**Europa (secolul
al XIII-lea)**

**Cnezatele rusești
Kiev, Halici-Volînia
și Hanatul Hoardei
de Aur (secolul al
XIII-lea)**

Formațiunile politice românești

I. Spațiul intracarpatic (Transilvania) - voievodatele din spațiul intracarpatic au fost cunoscute pe baza documentelor medievale maghiare:

a. *Gesta Hungarorum* (din limba latină: „*Faptele ungarilor*”) - cca. 1200 - scriere atribuită cronicarului anonim al regelui maghiar Bela al III-lea (1172-1196), în care au fost semnalate cele mai vechi formațiuni prestatale din arcul intracarpatic în secolul al IX-lea: voievodatele conduse de Gelu (cu centrul la Dăbâca), Glad (cu centrul la Cuvin) și Menumorut (cu centrul la Biharea); prezența românilor, alături de slavi și bulgari, în spațiul intracarpatic;

b. *Legenda Sfântului Gerard* (secolul al XI-lea) - a semnalat existența voievodatului lui Ahtum (cu centrul la Morisena), urmașul lui Glad, ce s-a opus expansiunii maghiare;

c. *Cronica vremurilor trecute (Cronica lui Nestor)*: secolul al XII-lea - a confirmat existența românilor și a slavilor la venirea ungarilor în Pannonia (teritoriul Ungariei moderne).

Secolele IX-XIII - maghiarii au cucerit Transilvania și au organizat teritoriul sub forma unui voievodat.

Secolul al XI-lea - năvălirile pecenegilor, cumaniilor și uzilor au împiedicat expansiunea maghiară la sud de Carpați.

Secolul al XIII-lea - invazia mongolă și crearea Hoardei de Aur în nordul Mării Negre ⇒ oprirea expansiunii maghiare la est de Carpați.

VII. qm̄ aut̄ idat p̄t̄ cū corpore. VIII. qm̄ q̄m̄ fuit sepultus. an chanadmiū.

Pagină din manuscrisul maghiar
Legenda Sfântului Gerard

Pada magister uapit p̄loḡ in gesta hungarum.
 de quondam bone memorie gloriosissimi bele regis
 hungarie uenerunt. H. suo dilectissimo amico uero
 venerabili. et arte iudicis faciente iudicio. saluati
 et sua p̄sonis affectum. Dū aut̄ in solari studio
 sunt essent. et uisitoria sua qm̄ ego summo amore
 dilexi. et libris d̄rethi frigi ceteroq; q̄ aucto. sic a ma
 gistris meis audiuerā. in unū uolumen p̄o h̄o d̄plauerā.
 p̄m̄ uoluntate legere. p̄m̄t̄ a me ut sic h̄istoriam no
 uam belliq; grecorū scriptam. ita et genealogiam regū
 hungarie et nobilit̄ suorū qualiter septē p̄ncipales p̄one
 que beninogor uocant̄ de terra scythica descendunt. ut
 qualis sit t̄ra scythica. et qualis sit generat̄ d̄p̄e almus.
 aut̄ quare uocet̄ ab̄i p̄ul̄ dux hungarie. a quo reges hunga
 rorū originem duxerunt. ut q̄t̄ regna et reges s̄ subingate
 runt. aut̄ quare ip̄s de t̄ra scythica egressus. p̄ d̄lonia d̄re
 ngenz̄ hungari et in sua lingua p̄a inogeri uocant̄ t̄ cer
 berem. P̄m̄t̄ em̄ me scidurum. si alius negotis impedit̄. ru
 e p̄sonis et moe p̄missionis ū p̄one eū oīst̄. n̄ in p̄litas
 tua dilecto d̄bitum reddere inuolunt̄. exanor q̄ t̄re di
 lectionis quāuis n̄ultis et diuersis huius laboriosi s̄li imp̄e
 dit̄ sim negotis. facere tam̄ agillis sum que facere uol
 lisi. et scdm̄ traditiones d̄rethorū h̄istoriographorū d̄re
 ne q̄t̄ t̄re agillo optimū estimare ut ne posteris in
 ultimam generationē obliuioni tradat̄. Optimū q̄ digni ut
 uer̄ et simplici t̄ cerberem. p̄ legent̄ possunt agnoscere
 quorū res geste illius. Et si tua nobilit̄tina gent̄ hungarie
 p̄m̄ordia sit generat̄. et forma quoq; facta sua. exultis et
 d̄nt̄ ruthorū. ut agarrilo curri locut̄. quasi simplici
 d̄ audire. ualde in d̄cap. et satis iudicent̄ esse. Ego p̄o
 d̄m̄. de certa scripturū explanatione. et q̄ta h̄istoria
 interpretatione rerū ueritatem nobilit̄tina p̄cipat̄. Felix q̄ sum
 garr̄. cui s̄ dona data uari. Omnia em̄ t̄oris gaudeat̄
 de munere sui litteroris. Et exordium genealogie re

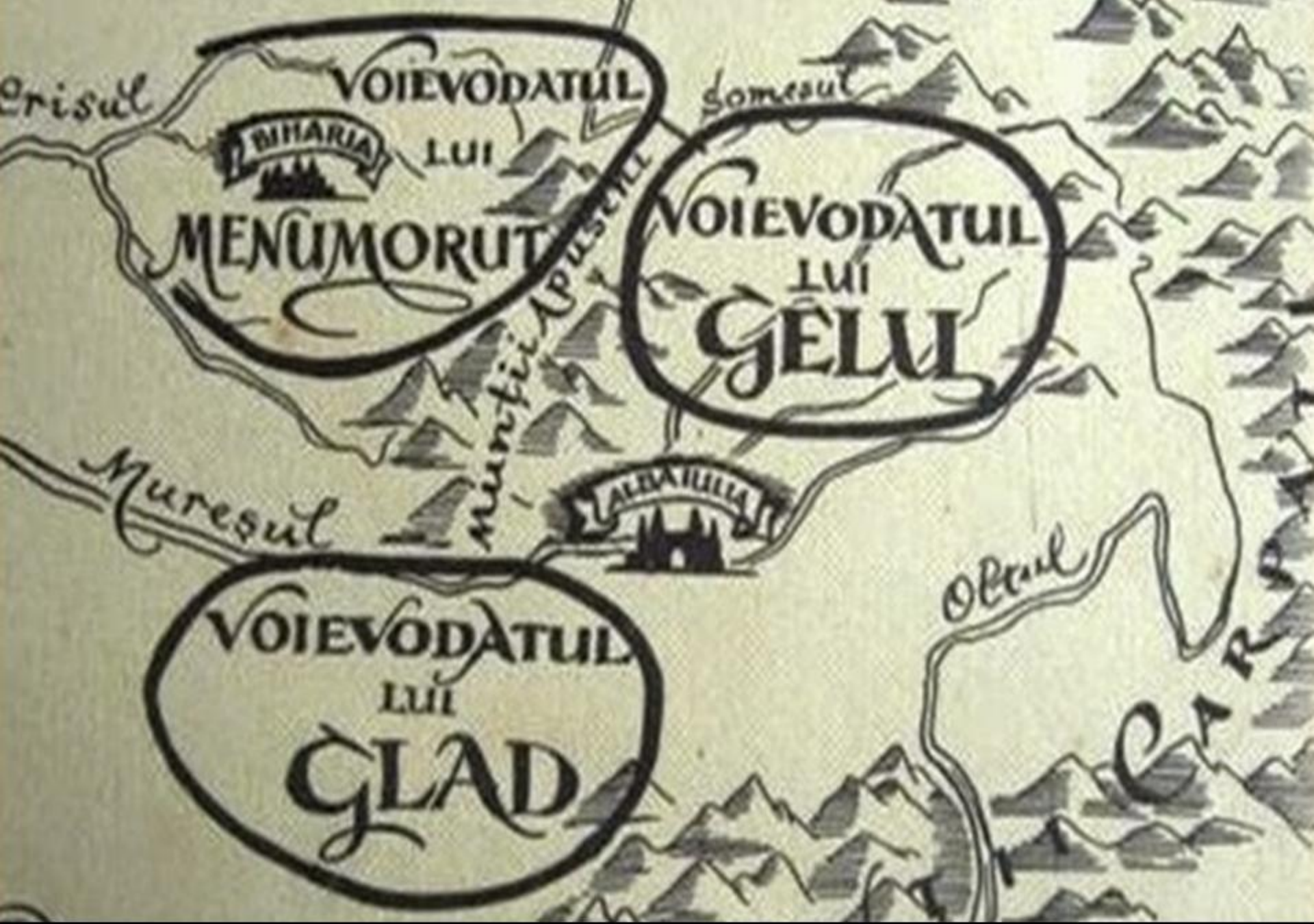
Pagină din manuscrisul maghiar
Gesta Hungarorum

**Statuia cronicarului Anonymus din Budapesta
(Ungaria, 2021)**

**Monumentul voievozilor Gelu,
Glad și Menumorut (Arad, 2021)**

Formațiuni prestatale românești din Transilvania (secolele IX-X)

Regatul Ungariei

Voievodatul lui Ahtum

Voievodatul lui Sermon

Ducatul lui Gyla

Regatul Bulgariei

Sârbi

Transilvania (secolul al XI-lea)

Formațiuni politice românești

II. La sud de Carpați (spațiul extracarpatic): *Diploma Cavalerilor Ioaniți* (1247), oferită de regele Ungariei Bela al IV-lea (1235-1270) Ordinului Ioaniților, a atestat existența cnezatelor lui Ioan și Farcaș, a voievodatelor lui Litovoi și Seneslau, a Țării Severinului și două categorii sociale, *majores terrae* (din limba latină: „*nobili*”) și *rustici* (din limba latină: „*oameni de rând*”).

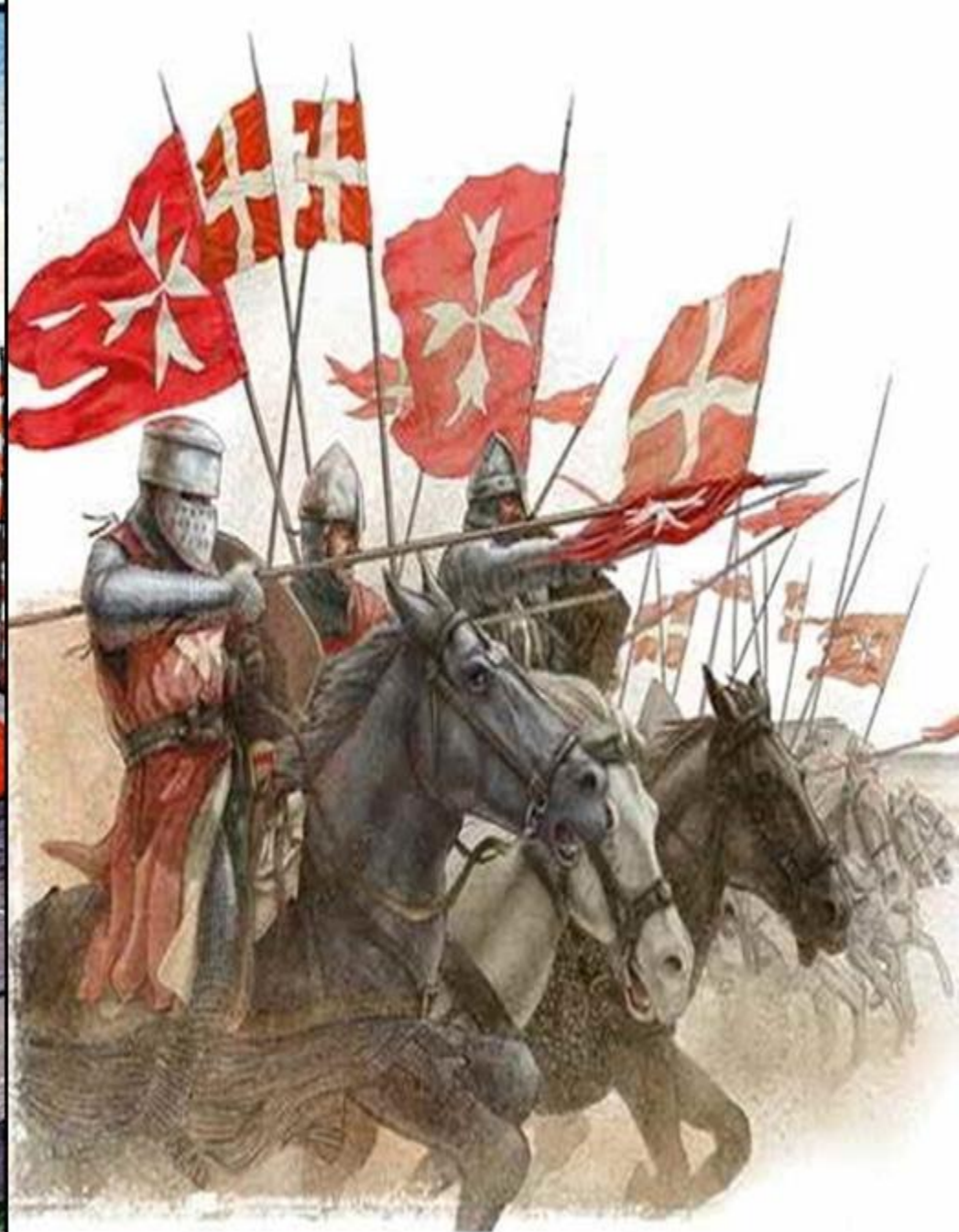
III. La est de Carpați (spațiul extracarpatic): diferite surse scrise, precum *Cronica vremurilor trecute*, au menționat mici formațiuni politice numite „*țări*” (Țara Șipenițului), „*codrii*” (Codrii Herței, Codrii Orheiului, Codrii Lăpușnei și Codrii Cosminului), „*câmpuri*” (Câmpulung Moldovenesc și Câmpul lui Vlad), „*ocoale*” (în Câmpulung și Vrancea) și cobâle.

Diploma Cavalerilor Ioaniți (2 Iunie 1247), acordată de regele Ungariei Bela al IV-lea:

„(...) îi dăm și îi dăruim, lui și printr-însul numitei case, întreaga Țara Severinului, împreună cu munții acesteia și cu toate celelalte locuri ce țin de ea, precum și cu cnezatele lui Ioan și Farcaș până la râul Olt, afară de Țara voievodului Litovoi, pe care o lăsăm Românilor, după cum au avut-o aceștia și până acum. (...) Pe lângă aceasta, am dăruit amintitului preceptor și printr-însul casei Ospitalierilor, toată Cumania, de la râul Olt și munții Transilvaniei, în aceleași condiții arătate mai sus despre Țara Severinului, afară de Țara lui Seneslau voievodul Românilor, care rămâne acelora, după cum au avut-o și până acum și întocmai în toate acele condiții rânduite mai sus cu privire la Țara Litua.”

Bela al IV-lea

Cavaleri ioaniți

Formațiunile prestatale românești de la sud de Carpați (secolul al XIII-lea)

Ionita Caloianul (1197-1207)
Borila (1207-1218)
Ivan Asen II (1218-1241)

Imperiul româno-bulgar

Litovoi

Seneslau

Formațiuni politice românești

IV. Teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră (Dobrogea):

- a. 395 - Dobrogea (Scythia Minor) a intrat în componența Imperiului Roman de Răsărit (Bizantin);
- b. Secolul al X-lea - au fost atestate formațiunile politice conduse de jupan Dimitrie (cu centrul la Mircea Vodă) și Gheorghe (cu centrul la Basarabi);
- c. 971-1204 - bizantinii au recâștigat controlul asupra Dobrogei, aceasta fiind inclusă în unitatea administrativ-teritorială Thema Paristrion (*Paradunavon*) ⇒ adoptarea creștinismului de rit ortodox;
- d. Secolul al XI-lea - Ana Comnena, sora împăratului Alexios I Comnenul (1081-1118), în lucrarea *Alexiada*, a menționat existența a trei formațiuni din Dobrogea, conduse de Tatos (cu centrul la Dristor), Satza (cu centrul la Vicina), Sestlav (cu centrul la Preslav) și un oarecare Pudilă, un alt lider al vlahilor;
- e. Secolul al XIII-lea - într-o diplomă a țarului bulgar Ioan Asan al II-lea (1218-1241) a fost menționată Țara Cavarnei (Cărvunei), o formațiune politică care a cuprins teritoriul dintre Mangalia și Varna.

Secolele XII-XIV - pe baza acestor formațiuni politice s-au format statele medievale din spațiul românesc: Transilvania, Țara Românească (Valahia), Moldova și Dobrogea.

Pe o placă din anul 943, descoperită lângă actuala comună Mircea Vodă, județul Constanța, a apărut o inscripție în limba slavonă veche menționând un anume jupan, pe nume Dimitrie. Este probabil ca Dimitrie să fi fost de origine vlahă și să se fi despărțit de Bulgaria după moartea țarului Simeon I cel Mare (893-927).

Inscripția de la Mircea Vodă (secolul al X-lea)

Alexios I Comnenul

Ana Comnena

Fragment din manuscrisul bizantin *Alexiada* (secolul XI-lea)

Formațiuni prestatale din Dobrogea (secolele X-XIII)

Țaratul vlaho-bulgar (statul Asăneștilor)

1185-1186 - o creștere a obligațiilor fiscale impusă de împăratul bizantin Isaac al II-lea Anghelos (1185-1195), pentru a își finanța campaniile împotriva regelui Wilhelm al II-lea de Sicilia (1166-1189) și pentru a sărbători căsătoria cu prințesa Margareta de Ungaria, a declanșat o răscoală a românilor sud-dunăreni, în alianță cu bulgarii (rolul precumpănitor al românilor în răscoală a fost relevat de izvoarele bizantine, care au relatat detaliat evenimentele).

1185-1280 - răscoala a dus la apariția unui nou stat, țaratul vlaho-bulgar (capitala: Veliko Târnovo), structură politico-teritorială care a rezistat repetatelor atacuri bizantine și cruciate.

1196-1197 - primii regi ai noului stat, Petru al IV-lea (1185-1197) și Ioan Asan I (1187-1196), au domnit împreună, dar au intrat în conflict cu boierii și au fost asasinați.

1196-1207 - domnia regelui Ioniță Caloian (din limba greacă: „*Cel Frumos*”): a obținut titlul de rege și recunoașterea oficială a statului său, atât din partea Bizanțului, cât și din partea papei Inocențiu al III-lea (1198-1216).

1218-1241 - perioada domniei lui Ioan Asan al II-lea: statul a atins apogeul puterii și extinderii teritoriale, iar elementul bulgar a devenit majoritar.

1241-1258 - perioada domniei ultimilor regi din dinastia Asăneștilor, Căliman I Asan (1241-1246), Mihail I Asan (1246-1256/1257) și Căliman al II-lea Asan (1257), a fost marcată de marea invazie mongolă a Europei (1241-1242) și decăderea țaratului, cucerit de Imperiul Otoman în anul 1396.

Isaac al II-lea Anghelos

Răscoala fraților Petru și Ioan Asan (1185)

Ioniță Caloian

Ioan al II-lea Asan

Țaratul vlaho-bulgar (secolul al XIII-lea)

BIBLIOGRAFIE

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Nicolae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitaria, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
11. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
12. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
15. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.
16. Popa-Lisseanu, Gheorghe, *Românii în izvoarele istorice medievale*, Editura Saeculum I.O., București, 2020.
17. Imagini: Google Images (domeniul public).

Vă mulțumim pentru atenție!

ȘCOALA COOL
EDUCAȚIE PRIN CONȚINUT

